

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 40.— Din, za naročnike v inozemstvu 60.— Din letno. Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 Din za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 25 Din.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 1 Din. Inzeratni davek posebej. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./L.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Program taktike enotne učiteljske organizacije v kralj S. H. S.

Trije principi: dobra organizacija, dobra delitev dela, zadostna materialna sredstva. — Dobra organizacija tiska za osvojitve javnega mnenja. — Gospodarski program: najgloblji združniški princip. — Taktika gospodarske osamosvojitve in pridobivanja materialnih sredstev za organizacijo.

Referat g. Jovo P. Jovanovića, člana Glavnega Odbora UJU „Naloge učiteljske organizacije v ujedinjeni domovini Srbov, Hrvatov in Slovencev“, podan na državni učiteljski skupščini v Sarajevu, 1. 1922.

(Konec.)

13 Program UJU.

(Temeljne smernice za razpravo.)*

Tretji del.

METODIČNI (TAKTIČNI) PROGRAM UČITELJSKE ORGANIZACIJE V KRALJEVINI SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV.

POTREBA METODIČNEGA PROGRAMA.

Potrebno je, da ima naša učiteljska organizacija tudi svoj precizen in določen metodični (taktični) program, ako hoče uspešno delovati na uresničenju načel, dolžnosti in zahtev v spredaj navedenem načelnem programu ki so tako važne, kot raznovrstne in mnogoštevilne. Da se ta potreba boljše in jasnejše razvidi je potrebno, da se jo tudi podrobneje obravna.

Dobra organizacija — delitev dela — zadostna materialna sredstva.

Ker ima naša organizacija tako mnogovrstne in tako važne naloge in zahteve, nastopijo za uspešno izvedbo programa trije važni predpogoji: prvič dobra organizacija, drugič dobra razdelitev dela in pa zadostna materialna sredstva.

Princip diferenciacije dela.

Za zadovoljitev prve zahteve se morajo osnovati po inicijativi učiteljske organizacije razne potrebne učiteljske ustanove (okraina društva, odseki in uradi), na katere se razdeli po svojstvu vsa dela. Ako so postavljene vse te potrebne ustanove (odseki) s specijalnimi nalogami, ki vse skupno služijo postavljenim nalogam učiteljske organizacije, na dobri in racionalni podlagi, tedaj je s tem tudi že rešeno vprašanje dobre organizacije kot podlage za pridobivanje potrebnih materialnih sredstev.

OSVOJITEV JAVNEGA MNENJA IN DOBRA ORGANIZACIJA TISKA.

Za uresničenje vseh navedenih mnogoštevilnih in raznovrstnih dolžnosti in zahtev v načelnem programu se mora tudi naša učiteljska organizacija, kakor vse slične organizacije, posluževati **javne besede, javnega mnenja in tiska**. Javen govor poton tiska je danes za vsako tako organizacijo najočnejše sredstvo za populariziranje misli in idej, ki jih ona želi uveljaviti, in najsposobnejše orožje za obrambo svojih interesov, kadar so ogroženi s katerekoli strani.

Iz tega izvira neobhodna potreba, da ima naše organizirano učiteljstvo svoje lastno, dobro časopisje na vseh poljih, tako za širjenje idej med stanom, ljud-

* Resolucije, sprejete k referatu v Sarajevu se glase: 1. Neobhodno je potrebno, da izdela jugoslovenska učiteljska organizacija svoj načelni program. 2. Ta program naj se izdela s kolektivnim sodelovanjem vsega učiteljstva. 3. Za izvedbo tega programa, čim bo izdelan, naj se pooblasti širji glavni odbor, da ga sanacionira in prevzame dolžnost njegove izpeljave.

stvom in mladino, katerega se mora uspešno posluževati za širjenje in propagando svojih misli in idej, kakor tudi izpopolnitve in obrambo istih, ker so one v načelnem programu samo označene, ne pa popolnoma obdelane; rabilo ga bo pa tudi za obrambo svojih stanovskih interesov.

Učiteljstvo in njega organizacija ni sta sicer sedaj brez svojega časopisja, toda to je vse premalo, preslabo in nepopolno. Učiteljski tisk mora postati mnogo močnejši. Učiteljska organizacija mora imeti močno razvit tisk; potreba zahteva, da ima več listov in časopisov z večjim obsegom, ki naj izhajajo pogostejše in naj bodo cenejši ter razširjeni v razne plasti naroda, poleg periodskih listov in časopisov naj pa ima učiteljska organizacija tudi drugačne tiskovne izdaje: poučna dela, šolske knjige, knjige za šolske, dijaške in narodne knjižnice, popularne knjige za narodno prosveto itd.

GOSPODARSKI PROGRAM.

Ustanavljanje lastnih tiskarn.

Ako na hočemo zadostiti tej potrebi, mora osnovati naša organizacija tudi v Beogradu svojo lastno tiskarno, ki je še sedaj, po preteku tridesetih let svojega obstanka nima, kar bi se pa lahko že zdavnaj zgodilo ako bi ni ne manjkalo inicijative, smotrenosti in premissijenega dela.

Učiteljska organizacija si je stavila v dolžnost tudi delovati za napredek pouka v narodnih šolah. V dosego te naloge se ona bori za **odpravo monopola šolskih knjig**, da se omogoči tekmovanje, ki najbolj služi napredku pouka. Iz te dolžnosti učiteljske organizacije izvira naloga, da mora imeti svojo lastno veliko in dobro urejeno tiskarno za tiskanje teh del: šolskih in drugih knjig, učiteljskih listov in časopisov, šolarskih listov, literarnih knjig za mladino itd.

Ustanovitev lastne tvornice in razprodaje učil.

Pritožujemo se, da nimamo dovolj dobrih učil v narodnih šolah, ker za njihovo izpopolnjevanje in izdelovanje ni bilo nikakršne inicijative od strani centralne prosvetne uprave; toda poudariti moramo, da ni bilo nikakršne inicijative za to tudi od strani učiteljske organizacije. Če si je učiteljska organizacija postavila v dolžnost in skrb delovati za napredek poučevanja v narodnih šolah, spada v to nalogo potem tudi skrb za izdelavo potrebnih in dobrih učil za narodne šole: šolskih zemljevidov, zgodovinskih, zemljepisnih in drugih slik za nazorni nauk ter ostale predmete, kar bi se tudi moglo izdelovati v dobro urejeni učiteljski tiskarni ali pa v specijalnem zavodu s potrebnimi delavnicami. (Op.: Tvornica učil je že ustanovljena v Ljubljani in je pristojno mogoč vsemu učiteljstvu v državi).

Učiteljske gospodarske ustanove v Beogradu.

V najnovejšem času je učiteljstvo prejšnje Srbije započelo neko akcijo v tem pravcu ter je ustanovilo nekaj ekonomskih učiteljskih organizacij, kakor: učiteljsko banko, učiteljsko knjigarno in učiteljsko nakupovalno zadrugo v Beogradu. Ne izgleda pa, da bodo mogle te učiteljske ekonomske ustanove v Beogradu izpolniti vse kar se od njih pričakuje in čemur bi morale one služiti kot učiteljski zavodi; to pa iz tega vzroka v prvi vrsti, ker niso organizirane na dobrem in sposobnem temelju.

Stanovsko - gospodarske ustanove pri Čehih in Slovencih.

Slične zavode imajo tudi naši bratje in tovariši Čehi in Slovenci, ki v polni meri odgovarjajo vsemu kar se od njih zahteva in ki uspešno delujejo in napredujejo, ker so postavljeni na dobrem stanovsko-gospodarskem temelju.

Razlika med našimi (srbskimi) in njihovimi (slovenskimi) učiteljskimi gospodarskimi ustanovami?

Učiteljska tiskarna v Ljubljani je osnovana že pred več leti. Zadrudniki so samo učitelji ni učiteljice. Sedanj in inventar predstavlja visoko vrednost. To je po velikosti in delavni moči druga tiskarna v Ljubljani. V njej se tiska 12 listov in časopisov in se obskrbujejo vse izdaje šolskih knjig, risank, zvezkov in drugih šolskih in šolarskih potrebščin. Ima torej ogromen letni obrat.

Ako bi si mi (Srbi) sedaj postavili vprašanje: Kdo prejema dobiček od te Učiteljske tiskarne v Ljubljani in ni enega premoženja, bi vsak od nas (Srbov) odgovoril, da je to last njenih zadrudnikov. Toda temu ni tako, ker to ni last njenih zadrudnikov — **ampak je last in dobiček vsega slovenskega učiteljstva.**

Njeni zadrudniki imajo po pravilih določene le obresti in nič več, a ves prebitek čistega dobička se steka v korist vsega slovenskega učiteljstva za podporo in subvencije organizaciji, raznim stanovskim in prosvetnim ustanovam, za olajšavo izdajanja učiteljskih listov in časopisov, brošur, za propagando in za drugačno pomoč učiteljstvu in celemu stanu v raznih drugih oblikah.

Edino zdrav stanovsko-gospodarski princip: zadrudništvo!

Na čem temelji taka uredba ekonomskih učiteljskih organizacij v Sloveniji? **Ona temelji na preprčanju, da ves dobiček, ki ga ima Učiteljska tiskarna ne ustvarjajo deleži posameznikov, temveč povzročata ta dobiček aktivnost vsega učiteljstva, ker deluje vse učiteljstvo za prosep zavoda, zato je potrebno, da tudi dobiček pripada tistemu, ki ga ustvarja t. j. učiteljskemu stanu, organizaciji in izključno stanovskim ustanovam.**

Ako ne bi bilo tako, bi učiteljska aktivnost postajala vedno manjša, ker

poedini učitelji ne bi pripoznali razloga, da naj bodo aktivni pri večanju prometa in razprodaji onih produktov, ki jih izdelujejo delničarji, ako bi ves dobiček oziroma vsaj večji njegov del pripadal le delničarjem, učiteljstvu za njega splošne interese pa nič za njegovo aktivnost. Če pa zamrje radi tega enkrat učiteljska aktivnost v pogledu razprodaje produktov gospodarskega zavoda, tedaj propade s tem tudi zavod sam.

Korist in dobiček mora imeti ves stan!

Jasno je tedaj, da ne smejo biti ekonomski učiteljski zavodi osnovani na kapitalistični, bankokratski podlagi, da bi vlekl ves dobiček, ali vsaj večji del poedinci iz učiteljstva t. j. delničarji, ampak morajo biti urejeni ti zavodi tako, da pripada največji del dobička učiteljstvu, ki s svojo aktivnostjo pri razpečavanju izdelkov in pridobivanju naročnikov za zavod povzročata ta dobiček. (Seveda ne v osebne, temveč v kolektivnem smisu. Op. prev.).

Na vsak način je drugi način (zadrudništvo) boljši, ker je pravilnejši in koristnejši: ker zavodi, ustanovljeni na prvi način (na materialistiškem in kapitalističnem temelju) ne bi smeli nositi učiteljskega imena. Učiteljsko ime smejo in morejo nositi s popolno pravico samo tedaj, kadar oni služijo in koristijo vsemu učiteljskemu stanu, a ne samo poedincem iz učiteljskih vrst ki so v boljšem položaju, da si morejo kupiti delnice in biti delničarji.

Učiteljstvo je razred razsodnih ljudi, ki zna razumevati in razločevati zdrave principe radi tega se lahko trdi, da bo prej in bolj delovalo s svojo aktivnostjo za obče koristne učiteljske ustanove vseh vrst, kakor pa za one, ki služijo le interesom poedincev iz učiteljskih vrst.

Zmeta kapitalističnega naziranja.

Ko se je pri nas (v Beogradu) poskušavalo dokazati, da ima tudi učiteljstvo ki ni delničar, pravico izraziti mnenje, na kakšnem temelju naj bodo postavljene ustanove, ki nosijo učiteljsko ime in kdo je upravičen do dobička, se je vsakokrat odgovorilo: »tu govori denarnica!«

In res, sedaj v resnici »denarnica govori« pri vseh ekonomskih učiteljskih zavodih v Beogradu, a to je ravno ono, kar ni prav in radi česar ni razloga, da nosijo ti zavodi učiteljsko ime; **kmalu mora nastopiti čas, ko se bo sprevidelo in spoznalo, da veljata učiteljsko ime in aktivnost mnogo več kot pa vrednost delničarjev; tedaj ne bo mogla »govoriti samo denarnica«, ampak vsakdo ki nosi učiteljsko ime in pripada učiteljski organizaciji, ker od nje bo odvisen prosep ali prodaj zavodov.**

S tem naziranjem se bodo morali sprijazniti tudi celo mnogi sedanji delničarji, če se bodo hoteli izogniti očitku, da se jih ne bo smatralo za ljudi, ki jim je v vseh vprašanjih lastna korist večja kot obče dobro vseh učiteljskih vrst.

TAKTIKA GOSPODARSKE OSAMO-SVOJITVE IN PRIDOBIVANJA MATERIALNIH SREDSTEV ZA ORGANIZACIJO.

Iz vse te razprave o uredbi učiteljskih gospodarskih ustanov s specialnimi nalogami slede te zahteve:

1. Radi potrebne organizacije in uspešne delitve dela ter pridobitve zadostnih materialnih sredstev mora stremeti učiteljska organizacija za tem, da se ustanovi potrebni učiteljski gospodarski zavodi s specialnim pravcem, in sicer v prvi vrsti učiteljska tiskarna, založniška knjigarna (in prodajalnica šolskih zvezkov in učil) ter tovarna za izdelavo učil in drugih šolskih in šolarskih potrebščin.

2. Vsi taki učiteljski ekonomski zavodi, ki nosijo učiteljsko ime in jih ustanovijo člani učiteljske organizacije, ne smejo biti osnovani na kapitalistični, ampak samo na pravi in resnični zadrugarški podlagi, na temelju pravega bratstva in tovarištva. To pa se doseže na ta način, da dobivajo delničarji od čistega dobička samo po pravih določene obresti in ničesar več, a ves drugi del dobička, in rezervni fond (?! — uredn.), pripadata učiteljskemu, ki ga naj prejema v različnih oblikah po določitvi in odobrenju letnih zborov delničarjev.

3. Taki ekonomski učiteljski zavodi se morajo osnovati kot skupne za celo državo ali pa za poedine pokrajine ali oblasti.

4. Uprava učiteljske organizacije je dolžna izkazovati moralno pomoč vsem gosp. ustanovam, ki nosijo učiteljsko ime in so jih osnovali člani organizacije, če niso osnovane na kapitalističnem temelju; mora pa odgovoriti svojo moralno pomoč vsaki učiteljski ustanovi, ki je zasnovana na kapitalistični podlagi.

5. Odločbe o odgovori moralne podpore učiteljskim gospodarskim ustanovam, kadar in če nastopi taka potreba, se sklenejo na letni glavni skupščini učiteljske organizacije ter so obvezne za vse člane učiteljske organizacije. Zaradi tega si prisvajajo centralne in pokrajinske uprave učiteljskih organizacij pravico kritike in vpogleda v učiteljske gospodarske organizacije, ki nosijo učiteljsko ime.

6. Vse že osnovane učit. gospodarske ustanove so dolžne spremeniti svojo uredbo po teh zahtevah, novi učiteljski gospodarski zavodi pa naj se ustanavljajo v sporazumu s centralno ali pokrajinsko upravo učiteljske organizacije.

7. Vse te točke metodiškega programa, ki se nanašajo na uredbo učiteljskih gospodarskih ustanov s specialnimi nalogami, se vnesajo tudi v pravila učiteljske organizacije.

SKLEP.

Le od dobrega metodiškega (taktičnega) programa učiteljske organizacije je pričakovati uspešne izvršitve nalog organizacije in dobre razdelitve dela v organizaciji: je ob taki ureditvi na podlagi ugotovljenega načrta je pričakovati, da bo zamogla učiteljska organizacija najprej in v najpopolnejši meri ugoditi svojim nalogam, obenem pa da bo tudi dobivala dovolj materialnih sredstev za zasledovanje in udejstvovanje svojih ciljev.

LISTEK.

„Naše ljudsko vseučilišče“.

(Odgovor g. kritiku.)

Uverjen sem bil, da bo moja kritika letošnjega »Pedagoškega Zbornika« izzvala odgovor ki ga je v istini napisal g. Fr. Žgeč, cand. phil. za 20. številko »Učit. Tovariša«. — Ker pa vzdržujem v polnem obsegu vse besede, ki sem jih napisal v svoji kritiki št. 19. »Učit. Tov.« podajam kot uvod svoji današnji razpravi »Naše ljudsko vseučilišče« nekaj opazk, ki naj služijo obenem kot odgovor na izvajanja g. Fr. Žgeča.

G. protikritik menda ni umel namerati, ki sem ga imel s to kritiko; kajti v njej vendar nikjer ne trdim, da se brani ravno osnovnošolski pionirski sodelovanja z delavoljno inteligenco. Menda bo ravno narobe, kar bi lahko potrdil z neštetimi dokazi iz svojega 32letnega pedagoškega življenja. Toda o tem raje molčim! — Ravnotako nikjer v svoji kritiki ne trdim, da obsegaj vodilna knjiga »Slov. Šol. Matic« le praktična navodila za najbolj surov utilitarizem. Nikakor ne! Hočemo, da se povsod ta vodilna knjiga na ono višino na kateri bi bila lahko, ko bi se hotela združiti naša de-

Na ta način se osnuje vzajemna, moralna in materialna pomoč med učiteljsko organizacijo in učiteljskimi gospodarskimi zavodi s specialnimi nalogami; le tako se bo vse uspešno razvijalo in napredovalo, kar hoče služiti na korist in hoče biti ponos našega stanu — čemur mora služiti vse, kar nosi učiteljsko ime.

Vse učiteljstvo in njega zastopniki naj sedaj precejeno važnost takega načelnega in metodiškega programa ter njega nujno potrebo za bodoče delovanje učiteljske organizacije, da bo mogla v bodoče bolj koristiti sebi in domovini ter uspešnejše delovati. Zato naj se čimprej izda enoten program.

Zborovanje glavnega odbora UJU v Beogradu.

(Konec.)

Seja 6. maja popoldan.

III. Poročilo blagajnikovo. Blagajnik g. Steva Gjorgjević poda obširno poročilo o stanju blagajne UJU od 1. septembra 1922 do 1. maja 1923. Ker bo to poročilo, pozneje še izpopolnjeno, podano na glavni skupščini, se za danes vzdržujemo podrobne razprave. — D. Sirotanović (Vel. Bečkerek) želi za glavno skupščino celokupno, točno bilanco o imovini UJU. — Anton Kačić (Split) predlaga, naj se vrši denarno poslovanje UJU potom poštne hranišnice. Pojasni se, da je nemogoče, ker poštno-čerkovni urad v Beogradu sedaj še ne obstoja.

IV. Določitev letošnjega kongresa. Predsednik Stanković javi, da se morata po čl. 18. in 21. Pravidl vršiti letos glavna skupščina in kongres in se morajo na podlagi pravil vršiti letos nove volitve. Otvorja o tem predmetu razpravo. Po dolgotrajni debati v katero posežejo: Škavić, Radovanović, Devčić, Jelenc, Dostal, Jović, Petrović, sledi soglasni sklep, da se vrši letošnja glavna skupščina in kongres začetkom avgusta v Ljubljani. Slovenska delegacija je hotela iz raznih vzrokov za letos zadržati, da bi se kongres ne vršil v Ljubljani, toda pritisk je bil tako silen in navdušenje tako vseobče, da se je morala udati. Točen datum in dnevni red bo določila centrala sporazumno z ljubljanskim poverjeništvom.

V. Prememba pravil UJU. Predsednik naznači sklep izvršilnega odbora da se za enkrat do končne ureditve prilik v državi in razdelitve v oblasti ne izvrši nikaka večja prememba pravil. Tov. M. Jović referira o nameravani premembi pravil; določnejšo stilizacijo o cilju Udruženja; povečanje izvršilnega odbora na 12 članov; tajnik blagajnik in uredniki listov so lahko izven izvršilnega odbora. Vsa poverjenišтва naj izdelajo svoja pravila v soglasju in z odobrenjem centralne. Sprejme se predlog, da se premembe v principu navajajo o podrobnostih sklepajo posamezna poverjenišтва in izdelajo definitivni predlogi.

Sestavi se odbor za izdelavo resolucije, predsednik in poverjeniki: Stanković, Devčić, Jelenc, Škavić, Šušljic.

lavoljna inteligenca v tesnejši krog in da bi ne zija! ravno med akademično in neakademično izobraženimi učitelji tisti prepad, katerega žal ne moremo premostiti kljub naši najboljši volji.

Sedaj pa k stvari, k referatu g. protikritika oziroma k razpravi »Naše ljudsko vseučilišče«.

Neumljivo, da ne rabim hujšega izraza, se mi zdi zakaj ni urednik »Pedag. Zbornika« pripomnil pod razpravo gosp. protikritika »Akademično socialno-pedagoški krožek na univerzi v Ljubljani« vsaj opazko: **ponatis** iz »Zbornika za oučbu prosvjtu« št. 3. in 4. menda iz enostavnega vzroka, ker te revije iz danes razumljivih razlogov pač ne dobi mnogo učiteljstva v roke — nekateri pa vendar. In če je urednik prezrl to opazko, naj bi ga pa vsaj avtor opomnil na to pri dovolitvi ponatisa. In s tem je tudi rešen problem izvirnosti.

In poglavje o »novih smernicah«? O ti ljuba, naivna mladost ti! »Nove smer-nice«? — Posezimo par desetletij nazaj. Bil sem mlad učitelj v Logatcu. Imel sem takrat slučajno stike z nekaterimi danes vodilnimi možmi takrat tudi še tako na-

* Primerjaj zadnjega »Popotnika«, 3. in 4. št. glede termina »ljudsko vseučilišče« ali »univerza« in »ljudska visoka šola«.

Seja 7. maja.

VI. Hrvatsko vprašanje. Na seji so poleg ostalih članov glavnega odbora navzoči tudi gostje iz Zagreba; tovariši Joca Milojević, Blaž Štetić in Pero Horvat. Predsednik Stanković v uvodnih besedah pojasnjuje prilike v Hrvatski, kjer je na temelju UJU udruženih že nad 1700 učiteljev v 41 društvih. Dolžnost centralne je, da se zanima za razmere v katerih živi tamošnje v UJU udruženo učiteljstvo. Dolžnost centralne je, da povzdigne glas proti separatističnemu delovanju gotovih elementov. Sledi referat zagrebškega tovariša J. Milojevića. V drastičnih potezah slika šolske in učiteljske razmere in prilike v Hrvatski. Reči moramo, da smo že mnogo slišali o teh hrvatskih razmerah, a Milojevićeve eksplikacije so daleč nadkrilile vse, kar smo čuli doslej. V uvodnih besedah govori o razmerju onega dela učiteljstva, ki je včlanjeno v UJU in odnošaju manjšine, ki je udružena še v Savezu hrvatskih učiteljskih društev. Prvi na stališču ujedinenja, drugi separatisti. Položaj ujedinenega učiteljstva pa je postal nevzdržen po volitvah po padcu koalicijske vlade. Nastale so nove borbe čisto politične narave. Govornik navaja gorostane izjave separatističnega učiteljstva. Tako so n. pr. te vrste učitelji sprejemali hrvatske seljake, ki so se vračali s kraljeve svatbe z besedami: »Zakaj ste šli v Beograd, ko se še ne ve, da li je Aleksander tudi hrvatski kralj?!« V hrvatski prosvetni politiki je nastal nov kurz, ki mu načeluje dr. Stjepan Bosanac. Začelo se je preganjanje nacionalnega učiteljstva v obliki samovoljnega in poljubnega premeščanja. Bilo je to preganjanje, ki se ne ommni niti v predvojni dobi. Za prosvetne referente so postavljene osebe ki niso člani centralnega udruženja nasprotno celo njegovim odkritim in strastnim sovražniki. Ako se bo godilo to še v bodoče, ne more se prevzeti garancije, da se obdrži maso nacionalnega učiteljstva v pravcu jedinstva... Govornik opozarja, da so se mnoge stvari dogajale zaradi neinformiranosti prosvetnega ministristva. Tov. Milojević končuje: »Znajite, če hočete voditi borbo v Hrvatski, morate imeti vojsko. A ta vojska to smo mi učitelji. Brez nas ne dosežete ničesar proti nam na še hujše.«

K stvari so govorili še Blaž Štetić, Josip Škavić in podpredsednica Jelisa-veta Vavra, ki je v temperamentnem govoru izvajala, da je položaj ujedinenega učiteljstva v Hrvatski v istini težak, popraviti pa se da samo ako bo za to smisla in z urejenim sistemom, ker Hrvatska še ni izgubljena.

Na vse to so odgovarjali člani glavnega odbora tov. Jovo P. Jovanović, Milan V. Popović, Mihajlo Stanojević, referenti v ministristvu prosvete, izvajali so, da nikoli ni obstojala tendenca proti onim, ki so nosilci ideje državnega edinstva priznavali, da so se godile pogrške iz nepoznavanja stvari nove pogrške pa bodo odslej nemogoče. Izjavili so, da bodo kot člani glavnega odbora UJU in kot funkcionarji v ministristvu prosvete vložili vso voljo vso avtoriteto, da onemogočijo preganjanje svojih tova-

rišev, da jim pomagajo v njihovi veliki misli.

Po sklepnih besedah tov. Ivo Radovanovića, Spasoje Hadži-Popovića in predsednika Stankovića je bila formulirana sledeča resolucija:

Zastopniki Udruženja jugoslovanskega učiteljstva smatrajo za največje vprašanje današnji položaj narodnega učiteljstva na Hrvatskem, ki je v ogromni večini vstopilo v Udruženje jugoslovanskega učiteljstva in se eksponiralo za ideale narodnega edinstva. Zastopniki učiteljstva ne vidijo v teh svojih tovariših samo prosvetnih in narodnih delavcev, ampak tudi moža ki hočejo uresničiti državne ideale v onih krajih svoje domovine kjer je to najbolj potrebno, in se zato obračajo na ministra za prosveto, na vlado in na pristojne činitele s prošnjo, naj bi posvečali večjo pažnjo njihovim razmeram in jih osvobodili napadov, katerim je tam izpostavljeno njihovo patriotično in narodno delovanje. Vlada naj tudi prepreči, da se taki dogodki več ne ponove tudi v drugih krajih ne.

Popoldan je bilo zborovanje zaključeno. Glavni odbor je izročil resolucije, ki smo jih priobčili začetkom našega poročila, ministru prosvete g. Miši Trifunoviću ki je obljubil prisostvovati kongresu UJU v Ljubljani. Potek zborovanja glavnega odbora je mnogo pripomogel k bližnjemu medsebojnemu poznavanju prilik in razmer v posameznih pokrajinah. Dokazal je pa tudi da ni več daleč čas, ko bo vladal na naših zborovanjih in skupščinah popoln red in prava sokolska disciplina. R. D.

Obrambni vestnik.

—ob Kdo je denuncijant? »Slovenec« z dne 24. maja t. l. št. 115, prinaša sledečo notico: »Trbovlje. Učiteljica na šoli v Vodah prihaja v šolo z orijunskim znakom in učenke prinašajo v razred list »Oriuno«. In uspeh te vzgoje je: »Dol s kraljem, dol z Orjuno, dol s Sokoli!« kliče učenka ljudske šole, ker se čuti od učiteljice zapostavljeno, ker ni pri Sokolcih in se ne navdušuje za Oriuno. In otroci so se potem izgovarjali »saj so naša gospodična tudi pri Orjuni«, ko je katehet grajal vzkljike, kakor tudi da se pečajo z Oriuno. Najbolše pa še pride. Nadučiteljica Wesnerjeva in učiteljica Pustova hočeta spraviti kateheta v disciplinarno preiskavo češ, da je imel učiteljici ugled, ko je obsojal Orjuno, kateri pripada tudi Pustova! Gospodični naj pazita da sami ne zdrkneta v jamo, katero drugim kopljeta.« — Kdo je denuncijant ni težko pogoditi!

Ferijalni Savez učiteljstva.

—i Ferijalni Savez je imel na binokotni ponedeljek opoldne v poslopiju državne realke svoj IV. pokrajinski zbor za Slovenijo. — Navzočih je bilo 18 zastopnikov Podružnic Fer. Saveza, nekateri z dvema glasovoma. Prvič so bile zastopane tudi učiteljske podružnice F. S. Ugotovilo se je, da ima pokrajinsko poverjenišтво za Slovenijo v svojem območju okoli 1700 članov, od katerih jih bo nad 600 potovalo. Potovali bodo tako

pravljena prevzeti vsak petek vrstoma kako primerno predavanje sporočila to delavskim voditeljem in »ljudsko vseučilišče« je zagledalo luč sveta. Seme je padlo na rodovitna tla in danes s tovarišem Zupančičem lahko s ponosom gledava na svoje delo ker je obrodilo stoteran sad.

V podružnoletno dolgem času smo priredili v našem ljudskem vseučilišču na Savi ta-le predavanja ki slede v časovnem redu.*

1. »Železo — Z. — 2. »O živalstvu« — Š. — 3. »Zgodovina« Z. — 4. »Umetniški večer« — priredili: Podbevšek, Seliškar, A. Ravnikova. 5. »Alkohol z ozirom na socialni svetovni nazor«, Cerkvenik, Ljubljana. — 6. »Živalstvo I. štirinožci«, Š. — 7. »Prerodoslovje«, Z. — 8. »Živalstvo II. kače«, Š. — 9. »Usoda židovskega naroda«, Z. — 10. »Živalstvo III. ptice«, Š. — 11. »Misel o draginji«, Š. — 12. »Veda o zemskem potresu«, Š. — 13. »Otrok in njegova vzgoja«, Š. — 14. »O elektriki«, Z. — 15. »Francoska revolucija I. del«, Š. — 16. »Francoska revolucija II. del«, Š. — 17. »Razvoj živih bitij z ozirom na človeka«, I. del, Z. — 18. »Socijalizem«, dr. Lemež, Ljubljana. — 19. »Socijalizem«, Isti. — 20. »Razvoj

* Po vsaki temi je začetnica imenov Zupančič. Šega.

vdruženimi akademiki, kakor se reprezentirajo v imenovanem krožku. Nismo »analizirali duš Notranica Gorenjca, Dolenjca«, temveč približ smo dejstvo; pričinimo z ljudskimi predavanji v ljubljanski akademiki mi pošliete predavatelje, a jaz vam preskrbim lokal in zbornam poslušalce. In šlo je imenitno! Lokal »hotel Petrič« v Dol. Logatcu, a izmed predavateljev omenjam le: primarij dr. Robida, dr. Stojce, dr. Ravnihar, dr. Žerjov, nestor slov. ribičev prof. I. Franke in drugi. In teme? Spominjam se le nekaterih, zapisnik tega prezanimivega pojava sem žal ob času konfiniranja uničil — in te so bile: »Naše nalezljive bolezni«, »Prva pomoč pri nesrečah«, »Pravna pomoč«, »Rusko-Japonska vojska« itd. Pa poslušalcev? Obširna dvorana »hotela Petrič« vselej polna a najbolj nabasana je bila pri predavanju »Rusko-Japonska vojska«. — In iz tega smo črpali nauka: ljudska predavanja morajo obravnavati »dnevna svetovna vprašanja«. — Rezultat tega uspešnega predavanja je bil porod »Akademije«, ki je pa žal kmalu zaspala, ker je prešla na preveč »akademska tla«.

Ko sem prišel na Jesenice — v eldoradu industrijskega delavstva, sem se kaj kmalu uveril, da je tu pravo torišče za »ljudsko vseučilišče«. S tovarišem Zupančičem sva se pogodila da sva pri-

dijaki kot učitelji letos na Dačko legitimacijo, ki velja za četrtinsko vožnjo po državni železnici. Druge vozne in poštne olajšave bodo popisane v »Popisu Fer. olajšav«, ki ga dobe samo ferjalci-potovalci. Ta »Popis« bo edino veljavna legitimacija F. S. na potovanju. Celjska podružnica F. S. bo ustanovila kolonijo F. S. v Kocbekovi koči ljubljanska podružnica pa kolonijo ob Bohinjskem jezeru. K tej zadnji prispevajo vse slovenske podružnice F. S. Dobrotvorov je v Sloveniji do sedaj 480 kar je za gostoljubni slovenski narod mnogo premalo. Določil se je nastop na III. kongresu F. S., ki bo v Beogradu 17. in 18. julija. Slednič se je še izvolil pokrajinski poverjenik F. S. iz Slovenije, ki je ostal isti kot lanski: osmošolec Viktor Maček, njegovim namestnikom pa je bil izvoljen učitelj Viktor Pirnat iz Novega mesta.

—f **Kranjsko učiteljsko društvo** je na svojem občnem zboru od 9. maja ustanovilo podruž. F. S. Pri tej priliki so nekateri tovariši(-ice) vzeli članske izkaznice F. S. Odbor prosi, da iste nemudoma vpošljejo izpolnjene s priloženo članarino, sicer pa vrnejo golice tov. Fr. Ranetu v Šenčur pri Kranju. — Ostale pa vabi, da zglase pristop tudi tam. — Odbor.

—f **Celjsko učiteljsko društvo** je v Teharjah na svojem zborovanju ustanovilo podružnico Ferjalnega Saveza za celjski okraj. V odbor so izvoljeni tov.: Schreiner, Žagar, Gobec in Petrak.

Iz Jugoslavije.

— **Tov. predsednike okrajnih učiteljskih društev**, oziroma razpečevalce 1. zvezka »Stanovsko-strokovne knjižnice« prosimo, da nam poleg denarja vrnejo tudi izpolnjeno razpečevalno polo, ki je bila prideljana pošiljati v enotnim navodilom za razpečevanje. Polo nujno rabimo za 2. zvezek. Pričakujemo da bodo društva že v prvi polovici junija poravnala prvi zvezek, ker je treba o tem poročati pokrajinski skupščini. Dosedaj je uredilo zadevo šele sedem društev.

— **Proti rovarstvu nemškega »Schulvereina« v naši državi.** Pokrajinska uprava, oddelek za prosveto in vere, je naročil višji šolski oblasti odn. podrejenim okrajnim šolskim svetom v Sloveniji, vestno zasledovati zahrbtno germanizatorično delovanje tega društva v naši državi ter nabirati točne podatke v posameznih okrajih zlasti v Sloveniji ter o stroških, ki jih izdaja centrala tega društva v svoje propagandne svrhe (na pr. na Štajerskem, v Prekmurju in v Vojvodini).

— **Učiteljski dopusti.** Prosvetno ministrstvo je odredilo da morajo prosilci za dopust navesti, koliko let že službujejo in koliko časa so imeli v tem času dopust. — Tako sestavljene prošnje morajo poslati potom nadzornikov na višjo oblast. Nadzorniki priključijo svoje mnenje o možnosti dopusta.

— **Redukcija učiteljstva.** (Dopis izven uredništva.) Mnogo razburjenja povzroča tudi v naših vrstah misel na redukcijo. Kako si to mislijo pri šolstvu, ne vem, a bojim se, da ne bodo zadelj pra-

vega, osobito, ako bodo o tem imeli odločati ljudje, ki šolstva sploh ne poznajo. Do sedaj je učiteljstva še primanjkovalo, seveda po mestih ne, zato bi ne smeli številka krčiti. Ako pa že posežejo tudi v naše vrste, naj izločijo iste, katerim je učiteljstvo le **postranski zaslužek**, le nek pripoljšek. Tukaj pridejo v prvi vrsti v poštev one omožene učiteljice, katerih moške zaslužijo dovolj, da prežive svoje rodbine, ne da bi trebalo njih ženam dalje učiteljati. To so osobito žene bogatašev, žene raznih doktorjev in dobro plačanih bančnih uradnikov. **Te se itak ne čutijo več kot učiteljice ter se jim ne zd vredno in stanu primerno, družiti se z učiteljstvom ter z istim boriti se za stanovske pravice.** Te, ki so se že same izločile iz naših vrst, naj se izločijo popolnoma ter naj ne odjedajo kruha onim, ki ga stradajo. Šolstvo bi na tak način le pridobilo. V drugi vrsti so nezdrav pojav upokojene državne uradnice, ki so se dale upokojiti le za to, da so se poročile z uradniki. Reducira naj se nekvalificirano učiteljstvo. **Na noben način pa bi ne smeli poseči po učiteljskih ženah državnih nameščencev in učiteljev, ker s tem bi bedo v naših vrstah le še povečali.**

— **Komenda pri Kamniku je nesrečen kraj.** Svoječasno je tamkaj služboval tov. Grmek. Ker je ustanovil tamburaški zbor, je bil prestavljen z ženo vred v Krašno. Mladenci okoliških vasi so v znamenju napredka samolastno ustanovili Sokola, ki mu je pristopil tudi tov. P. Da bi ne okužil mladine, so prijatelji šole posegli v njegovo privatno življenje in toliko časa brodili, da je bil prestavljen v M. Tov. V. je ustanovil nevsko društvo, kar je znova povzročilo vulkanične izbruhe. Dve tovarišici sta morali podleči neprirom in oditi s trebuchom za kruhom, nevsko društvo pa je spuhetelo nad žariščem patentirano omejene narodne prosvete. Da Sokol živi, da se škodoželjne namere ne uresničijo, sta posegli v javno življenje nadebudni tovarišici gg. L. in V. Lepo uspela predstava, ki sta jo preteklo nedeljo s pomočjo g. poštarice in domačih fantov uprizorile na občno zadovoljnost. priča, da prosveti današnje dni ni mogoče pristriči peroti. Na večrazrednih šolah je učiteljstvo dolžno, da drug drugega podpira: neudeležba na prireditvah je že negacija, da ne rabim drugega izraza. J. L.

— **Orožne vaje učiteljev in drugih državnih nameščencev.** Ministrstvo prosvete je obvestilo višjo šolsko oblast, da je minister za vojno in mornarico odredil, da imajo nastopiti učitelji in drugi državni nastavljeni, ki imajo izpit za podporučnike, orožne vaje šele s 1. julijem (t. j. v dobi velikih počitnic). Gori imenovanim rezervnikom se je zglasiti torej 1. julija pri pristojnem vojaškem poveljstvu za nastop teh vaj.

— **Tovariši — maturanti iz 1. 1913.** S Predanom sva se svoi čas menila o tem da bi proslavili našo desetletnico v Rogaški Slatini. Kakor pa je zdaj poročal, bi bilo jako težko dobiti tam prenočišče. Menda bi bilo najprimerneje, da priredimo to v Mariboru, za prenočišča bom

že preskrbel, upam, da vse pri znanih. Prosil bi Vas pa vse, ki se mislite udeležiti, da mi to čimprej javite. Shod časa se mi zdi najprimerneje 28. junija zvečer in 29. junija. — Ako bi imel kdo kakšen primernejši predlog, naj ga objavi v »Učit. Tovarišu«, bomo se pa držali tištega. Zdravo! Anton Osterc.

— **Sotrpini in sotrpinke iz leta 1898.** Letos je 25letnica, odkar smo šli s trebuchom za kruhom. Ali bi ne bilo lepo, da bi se sešli 3. julija pri mali večerji v Ljubljani in si vzbujali spomine na brezskrbno dijaško življenje? Javite se mi čimprej (vsaj do 6. junija), da pripravim po možnosti potrebno in povabim gospode profesorje! Čas beži, ne odlašajte! — **St. Legat, Ljubljana, Pražakova ulica 3, I. nadstropje.**

— **Izgubljen dežnik.** Gospodična učiteljica, ki je vstopila na binško soto boto med Trebnjem in Višnjo goro v večerni dolenski vlak in ondi pozabila svoj dežnik, naj se oglasi pri gosp. zobozdravniku Ogriču v Novem mestu.

— **Razpis učnega mesta na enorazredni osnovni šoli na Rovih v kamniškem okraju z dne 1. maja 1923 pot št. 1089 se preklicuje.** — **Okrajni šolski svet Kamnik, 26. maja 1923.**

Neodrešena domovina in obmejno šolstvo.

— **Koncert »Zveze učiteljskih društev«.** Kakor smo že poročali, se je vršil v nedeljo koncert omenjenega društva na Kontovelju pri Trstu. Poročila pravijo, da je koncert krasno uspel. Poleg domačega prebivalstva so se koncerta udeležili tudi številni Italijani, med njimi italijanski skladatelj Smareglia. Zbor in voditelj Kumar so bili predmet številnih čestitk ter prisrčnih ovacij. Udeležba je bila naravnost ogromna, kar je popolnoma razumljivo, ako pomislimo, da imajo naši kulturni rojaki tako malo prilike da bi se naslajali na lepi slovenski pesmi.

— **Reforme učiteljšč v Italiji.** Kakor poročajo italijanski listi, pripravlja italijansko prosvetno ministrstvo reformo učiteljšč. Nova učiteljšča naj bi bila zasnovana popolnoma po vzorcu srednjih šol. Obsegala bi sedem razredov, v prvi razred bi se sprejemali učenci in učenke stari najmanj 10 let. Eden glavnih predmetov bi bila latinščina. Vadnice bi se uknile. Pedagogi odločno zavračajo to reformo, naglašajoč da bi taka reforma pomenila veliko nazadovanje, ne pa napred.

Nove knjige in druge publikacije.

— **kpl Naše gobe.** Navodilo za spoznavanje užitnih in strupenih gob. S 75 barvanimi tabelami. Sestavil Ante Beg. Slike izvršil Dragotin Humek, ravnatelj meščanske šole v Mariboru. Ljubljana 1923. Založila Jugoslovanska knjigarna. Cena 100 Din.

— **kpl Ravnokar izšla knjiga Izpremembe in dopolnitve stanovanjskega pravilnika.** Brošurica velja s poštnino

vred 4.50 Din. Tiskovna zadruga v Ljubljani Prešernova ulica 54.

— **kpl Ravnokar je izšla knjiga L. Thoma Lokalna železnica.** Komedia v treh dejanjih. Zbirka Oder 5. zvezek. Strani 84. Cena s poštnino vred 13.50 Din. Tiskovna zadruga v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

— **kpl »Ženski svet«** izhaja prve dni vsakega meseca in stane 48 Din letno, četrtletno 12 Din. Naročila sprejema ga. **Mila Prunkova, Ljubljana, Gruberjevo nabrežje 14, II. nadstropje.**

— **kpl Josip Kostanjevec; Zbrani spisi, 1. zvezek.** Samozaložba: Josip Kostanjevec. **Maribor. Ob železnici 6, II. nadstropje.** Cena posameznim zvezkom 6 Din.

Književnost in umetnost.

— **k Naše gobe.** Sestavil Ante Beg. Slike izvršil D. Humek. Slovenski gobar se je na svojih prijetnih in koristnih gozdnih izletih dosedaj posluževal večinoma nemških »voditeljev«, da imenujem med znanimi le nekatero: E. Michalela v treh knjigah in v ljudski izdaji. Migulo odličnega švicarskega gobarja J. Rathmayerja elegantnoga Gramberga ali pa priročnega Svodova. Ko se je med svetovno vojno začelo širiti zanimanje za »mesorevnih« tudi pri nas, se je vedno bogosteje izražala želja, naj nam večša roka poda v besedi in podobi najnavadnejše vrste naših gob. In baš sedaj ob začetku »gobarske sezone« smo dobili lično opremljeno knjigo, ki bo z uspehom nadomeščala razne nemške priročnike. Na podlagi večletnih izkušenj je sestavil Ante Beg pregleden in jasen opis gobnih vrst, ki bo kot praktično navodilo za spoznavanje užitnih, opasnih in strupenih gob vsakemu dobro služila. Kot uvod opisom čitamo kratko pojasnilo, kako gobe rastejo nato važno navodilo za razlikovanje užitnih gob od strupenih ter pravila za nabiranje, pripravljanje in uporabo gob. Gobar, ki se ravna po danih navodilih in oziroma strupene in užitne gobe po slikah in opisih, se ne bo bal zastrupljenja, kajti več ljudi se zastrupi s pokvarjenim mesom s klobasami in ribami, kakor pa z gobami. V tem oziru naj že ljudska šola poskrbi za primeren pouk. Kdor se je kdaj ukvarjal z gobarskim imenoslovjem, ta ve koliko težav in truda je imel pisatelju ravno na tem polju, zakaj skoro vsak kraj ima svoja posebna imena; često služi isto ime za razne vrste, Slovenskim nazivom so dodani še srbohrvaški nemški in latinski, kar bo porabnost knjige izdatno povečalo. Za opisi sledi kratka navodila o razni porabi gob, kakor o sušenju, vlaganju v kis, o gobem ekstraktu, prašku, o gobjih juhah. Našim gospodinjam in kuharicam bodo dobrodošli podrobni recepti za pripravljanje gobjih jedi, ki bi jih mogli seveda še pomnožiti, toda že teh trideset receptov svedoči, kako malo pažnje smo dosedaj posvečali tej strani naše hrane ki je v dobi splošne druginje ne smemo podcenjevati. — Izreden kras književni in so barvane slike, ki jih je imetniško izvršil naš priznani ilustrator Dra-

živih bitij z ozirom na človeka«. II. del. Z. — 21., 22., 23. »Mojzesova zgodba o ustvarjenju sveta in naša znanost«. I. II., III. del. Bernot Ljubljana. — 24. »Toplota«. Z. — 25. »Življenje in delovanje K. Marxa, dr. Lemež, Ljubljana. — 26., 27. »Mojzesova zgodba o stvarjenju sveta in naša znanost«. IV. in V. del. Bernot, Ljubljana. — 28. »Zgodovina Jan Husa«. I. del. Z. — 29. »Zgodovina 30-letne vojne«. Š. — 30. »Zgodovina Jan Husa«. II. del. Z. — 31. »Napredek človeške družbe z ozirom na iznajdbe«. — »O družbi in organizaciji«. dr. Lemež, Ljubljana. — 32. »Misli o draginji«. — »Črtice iz ljudskega gospodarstva«. I. del. Z. — 33. »Črtice iz ljudskega gospodarstva«. II. del. Z. — 34. »Reformacija v Sloveniji«. Š. — 35. »O elektriki« (s poizkusi). Z. — 36. »Pojavi prvega človeka«. I. del. Z. — 37. »Črtice iz prirode«. I. del. Z. — 38. »Pojavi prvega človeka«. II. del. (stavbe na koleh). Š. — 39. »Pojavi prvega človeka«. III. del (verstvo). Š. — 40. »Črtice iz prirode«. II. del (megla). Z. — 41. »Skiopično predavanje o Bosni in Hercegovini«. Z. — 42. »Staroslovansko bogoslužje«. Š. — 43. »Življenje v morskimi globinah«. Š. — 44. »O trustih«. Z. — 45. »Banke in delavstvo«. Z. — 46. »Francoski komunardi ter brikade francoske revolucije in obstoj 5letne rdeče armade — Rursko ozemlje«. Krivic, Ljubljana. — 47. »Mohamed in Budha«. I. del. Š. — 48. »Mohamed in Budha«. II. del. Š. — 49. »Na-

še večerno nebo«. Š. — 50. »Srednjeveški Srbi«. Š. — 51. »Delavčev gospodarstvo in zahteve modernega časa za njegovo existenco«. Jeram, Jesenice. — 52. »Statistika in številke«. Z. — 53. »Zgodovina Zrinskega in Frankopana«. Š. — 54. »Kmetjski upori«. Š.

V obči pregled naše — lahko trdim — najpopolnejše »ljudske univerze«, podajam sledeče podatke: teme so največje zbrane take, o katerih so poslušalci želeli kaj več zvedeti, ali pa, ki se tičejo slučajno dnevnih vesti, n. pr. »O potrebnosti«, tisti čas je razsajal potres po Srbiji; »Naše večerno nebo« pred znanim pojavom na nebu itd. Obiskovalcev največ 360, najmanj 30, povprečno 60. — Vsako predavanje je trajalo povprečno 1½ ure, a mnogo nad 2 uri, po mnogih predavanjih se je vnela prav zanimiva debata, ki je pokazala da naš trud ni bil zastonj.

Če pregledamo kopico teh predavanj, mi mora pač vsakdo pritrrditi da sva porabila s tovarišem Zupančičem samo za svoja predavanja lepo število uric, ker taka predavanja se ne more kar iz »rokava stresati«. In predno človek dobi potrebne vire? Tu moram pa pribiti javno par dogodkov. Potreboval sem podatke za »potres«. Pišem prijatelju akademiku v Ljubljano, da mi preskrbi vsaj par knjig o tej stvari. Po večkratni opombi mi piše: **Obžalujem, naša knjižnica še ni urejena, drugje nisem mogel dobiti a potrpi, v našem društvu se snuje ravnokar nekako društvo, ki hoče pri-**

četi z javnimi predavanji, potem bo bolje. — Potreboval sem podatke o reformaciji na Kranjskem. Obrnem se potom precej merodajnega prijatelja na »Zveze kulturnih društev« v Ljubljani, da mi pošlje veliko izdajo Dimitza »Geschichte Krains«. — Na dvakratno prošnjo nikakega odgovora. — Imam v mislih predavanje o Mohamedu, pišem uredniku »Učit. Tov.«, če ima on v knjižnici UJU kaj obširnejšega o tem možu. »Zal nimamo a treba bo misliti da si nabavimo take vire«, je bil odgovor. — Tako rešujejo v Ljubljani ta problem z največjo pozornostjo — bolje kakor misli marsikdo.

In da spopolnim ta svoj proti moji volji napisani a izvan v to — skromni članek, pripominjam še to-le: da dovršiva svoje znanje do popolnosti, sva s tovarišem poklicala istočasno s to ljudsko univerzo v življenje še takozvano strokovno šolo za odrasle tovarniške delavce kjer vršiva tedensko po 4 ure pouk on na Javorniku, a jaz na Jesenicah. — In kako plačujejo naše višje šolske oblasti ta najin trud za kar ne prejemava niti belica o tem bi znal zapeti prav lepo pesemco tov. Zupančič. A še bova vztrajala. **IV. Šega.**

† Josip Brezigar.

8. maja 1923 smo položili k večnemu počitku upokojenega nadučitelja Josipa Brezigarja. Rojen je bil 7. marca 1862 v

Pevni — prijazni vasi ob vznožju gorških Brd. Učiteljšče je dovršil 15. julija 1881 v Kopru. Služboval je od 1. novembra 1881 do 31. marca 1882 v Merniku na bivši avstrijsko-italijanski meji v Brdih. Dne 1. aprila 1882 je nastopil službo v Doberdolu v tržiškem okraju na Krasu, kjer je oskrboval dolgo vrsto let ekskurendni pouk v Jamljah. Po preobratu do upokojitve je bil pridružen V. deški osnovni šoli v Ljubljani.

Takoj po izbruhu svetovne vojne 1914. leta so ga tirale avstrijske oblasti na goriški in pozneje na ljubljanski grad kot nevarnega »srbofila«, kjer je bil dalj časa zaprt. V teči si je nakopal bolezen vsled katere je po vojni vidno hiral, dokler ni končno podlegel — lahko rečemo — kot vojna žrtev.

Pokojnik je bil kremenit značaj, nemajen narodnjak — zvest pionir na braniku skrajne kraške planote, vzoren družinski oče in iskreno odkritosrčen tovariš, blaga duša, ki je užival splošno spoštovanje in službenem kraju in širni okolici. S svojim neumornim delom na vzgojnem, kulturnem in gospodarskem polju in s svojim značajem si je vzgojil dragi Joško zvest, narodno zaveden in gospodarsko napreden naraščaj in pokazal, kaj zmore ljudski učitelj.

Naj mu bo ohranjen blag spomin, primeren njegovim blagi duši!

gotin Humeck. Na 75 tabelah pojasnjuje Begove opise tako nazorno, da ne boš menda nikdar v zadregi glede določite posameznih vrst. Vidimo gobo v njenem prvem razvoju in doraslo, od zgoraj, spodaj in od strani, često v njeni značilni okolici med listjem, iglovjem ali travo, z narezanim klobukom, da vidimo barvo mesa itd. Nobena ljudska in srednja šola ne bodi brez teh krasnih učnih pripomočkov. Bodi knjiga, ki je prva te vrste v jugoslovanski strokovni književnosti toplo priporočena.

—k **Izpremembe in dopolnitve stanovanjskega pravilnika** so izšle kot posebna brošurica pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani. Brošurica s poštno vred 4.50 Din. Stanovanjski zakon. Pravilnik in Izpremembe skupaj pa veljajo s poštno vred 15 Din.

—k **Thomane L.: Lokalna železnica.** Komedija v treh dejanjih. Ljubljana 1923. Izdala »Zveza kulturnih društev«. Strani 84. Peti zvezek zbirke Oder, ki jo izdaja Tiskovna zadruga v Ljubljani, prinaša izvrstno Thomejevo komedijo Lokalna železnica. Priporočamo jo vsem podeželskim odrom.

—k **»Ženski svet«.** Pravkar je bila razposlana 5. številka »Ženskega sveta«, ki prinaša sledečo vsebino: (B.) Obrazi in duše II. — Sarah Bernhardt (s portretom). — A. I. Kuprin (Iz rušine prevela P. Hočevarjeva): Olesja. — Dr Ivan Lah: Gabrijan in Šembilja. — Anica Lebarjeva: Slaboten otrok — materina posebna skrb. — Davorinka Deželova: Lepi dom — ljubi dom. — Marica Bartolova: Jubilej. — Iva Rod I.: Pismo. — Poldi Leskovec: Gorje. — Izvestja: Društvena poročila. — Po ženskem svetu. — Gospodinjstvo. — Materinstvo. — Kuhinja. — Iz naše skrinje. — Ročno delo. — Razgovori. — Listnica uprave. — Modna priloga v peti številki obsega 6 strani ter prinaša prav čedne modele, med temi tri lične oblekice za birmanke, več vzorcev na križce (moravski motiv) risbe za okraske k modelom, perla in zavese za okno ter popis modne priloge. Stremljenje za napredek tega lepega slovenskega ženskega lista se izraža v vsaki novi številki bolj in bolj in ni čuda, da se dan za dnem oglašajo nove naročnice. — Vse one, ki so se priglasile pozneje, ko je pošla že II. naklada prvega zvezka, prosí uprava potrpljenja. Čim bo dotiskana tretja naklada I. zvezka, ga dopošlje uprava vsem onim, ki ga niso še prejeli.

—k **Josip Kostanjevec: Zbrani spisi.** 1. zvezek. V samozaložbi je v tiskarni »Panonia« v Gornji Radgoni izšel te dni prvi zvezek Kostanjevevih zbranih spisov. — Zvezek obsega 80 strani in prinaša tri pisateljeve prvence, povesti »Na Silvestrov večer«, »Kmetiška ljubezen« in »Škof«. Vsa izdaja je preračunjena na okroglo 40 zvezkov, ki bodo izhajali v mesečnih presledkih po eden ali dva zvezka v 2000 izvodih. Spisi so urejeni kronološko torej tako kakor so nastali. Pisatelj omenja v uvodu »Na pot« — križev pot svojega življenja s katerim je bil često zvezan začetek in konec poedinih spisov. Ob koncu namerava izdati poseben dodatek celotni zbirki, pod naslovom »Moje življenje«. — Toplo priporočamo!

Naše narodno prosvetno delo.

Anketa o našem narodnem prosvetnem delu.

DELAVSKA LJUDSKA VISOKA ŠOLA.

(Konec.)

Delavska ljudska visoka šola v Ljubljani si je stavila nalogo kakor sem to že omenil, da pokaže v prvem tečaju svojega obstoja delavstvu najvažnejše niti in medsebojne vezi v kulturnem razvoju. Za prvi začetek bi naj omogočil ciklus desetih predavanj razumevanje vseplošnega razvoja ter opozoril na medsebojne vplive, na gonilne sile in na ovire v tem razvoju.

Posamezna predavanja bi pokazala vsesplošni razvoj v naravi in kulturni razvoj človeštva razvoj orodja, tehnike, načina proizvodnje, ustroja družbe in države, duhovnega življenja itd. Obenem pa bi krepko podčrtala vsaj glavne medsebojne vezi in vplive, tako na primer vpliv iznajdb na razvoj tehnike, vpliv razvoja tehnike na način proizvodnje in s tem posredno na ustroj in strukturo družbe na obliko države, na vse gospodarsko, socialno in politično življenje, nadalje vplivi znanosti, umetnosti in re-

lizije na kulturno življenje in na družbo itd.

Predvidevati bi morali, da se tako obširna snov da le težko obdelati v tako ozkem ciklu. Že takoj spočetka je nastala potreba da se vrinejo še nekatera sorodna predavanja. Prvi del cikla je tako neprestano naraščal in najbrž ne bo mogoče vse snovi niti površno obdelati še sedaj spomladi, dokler je čas za slično delo pripravljeno. Del načrta bo treba pustiti za jesen.

S svojim delom je začela Delavska ljudska visoka šola na belo nedeljo, dne 8. aprila 1923. Ker niso bila še izdelana in potrjena pravila, je vzel vse nieno delovanje Akad. socialno-pedagoški krožek pod svoje okrilje. Univerza pa je dovolila začasno veliko dvorano za predavanja. Kakor skrbi tudi pri drugih kulturnih narodnih univerza vsaj deloma tudi za duševno hrano nižjih plasti ter vodi izobraževalno delo med narodom, tako je tudi naša univerza šla na roko Delavski ljudski visoki šoli. Več vseučilišnih profesorjev je obljubilo, da bodo sodelovali s predavanji in po potrebi tudi v tečajih. — Trebalo bi le spravit oba dela, reprezentante najvišje izobrazbe in delavstvo v tesne medsebojne stike, tako da predavatelji in voditelji tečajev spoznajo potrebe in duševnost delavstva ter si vzamejo to za merilo pri svojem delovanju.

Uvodno predavanje: »Proletariat in problemi njegove izobrazbe«, je imelo namen, da pokaže delavstvu eminentno važnost prave globoke izobrazbe in glavne naloge, ki jih ima delavstvo na vzgojnem področju. Vedno važnejšo vlogo igra delavstvo in kakor kaže smer razvoja, ga čakajo težke naloge zlasti na gospodarskem in političnem polju. Za vse naloge ki mu jih prinaša razvoj pa se mora temeljito pripraviti, ker sicer sploh ni upanja na zdrav izhod iz današnje vseplošne svetovne krize. Čuvati mora svoj najnežnejši naraščaj ter ščititi šoli odraslo mladino, ki se neusmiljeno izkoristi. Obenem pa se mora boriti za vpliv na osnovno šolo ter ji dajati za vzgojo lastne dece gotove smernice. V Nemčiji delavstvo to že deloma vrši in pod njegovim pritiskom zadobiva ideje delovne in produktivne šole na resnosti, njeni principi se tudi v praksi vedno bolj in bolj uveljavljajo. V interesu delavstva je da se šola spet približa življenju ter se prilagodi današnji dobi. — Tako mora delavstvo samo paziti na zdrav razvoj in na vzgojo mladine od rojstva naprej ter se mora pripravljati za naloge, ki ga čakajo. Refren vsega je — izobrazba. Toda to je izobrazba delovnega človeka, ki mora biti najtesneje spojena z njegovim delom in življenjem in ki ga usposablja za samostojno mišljenje in razsojanje za samostojno ustvarjanje na kakem področju in za uravnavanje vsega delanja in nehanja v smislu najvišjih etičnih norm. Delavska ljudska visoka šola je le en člen v vzgoji najširših plasti, ki hoče mašiti vrzeli, kakor jih je hote ali ne hote pustila ljudska šola in domača vzgoja, ki hoče pomagati razvijati vse tvorne sile delavstva.

Na željo delavstva samega je predavatelj to predavanje ponovil par nedelje pozneje, ker je bilo uvodno predavanje slabo obiskano. Diskusija po predavanju je bila mestoma zelo živahna ter se je sukala okrog prave izobrazbe, ki mora stati nad strankami in izven strank, nadalje okrog vzgoje, okrog šolstva, okrog kulturnega dela v strokovnih organizacijah in političnih strankah itd.

Od bele nedelje so se vršila redno vsako nedeljo (z izjemo binkošti) predavanja z diskusijo v prej omenjeni smeri, tečajev pa še ni bilo mogoče doslej realizirati.

Šolski odri in pevski zbori.

—ph **Šestrazredna osnovna šola v Cerkljah pri Kranju** uprizori v nedeljo, 3. junija 1923 ob 3. uri dramatizirani opis: »Posavje«. Spisal **Josip Lapajne**. Vodja igre: g. Milan Pavlovec. Pevovodja: g. Peter Potočnik. Dohodki za šolski oder. Vstopnina: sedeži 5 Din, stojšča 3 Din. Pričakuje vas Cerkljanska šola.

—po **V Šmarju pri Jelšah bo šolska prireditev** dne 24. junija ob 15. uri. Igra s petjem: »V kraljestvu palčkov«. Narodne pesmi in deklamacije.

Naša gospodarska organizacija.

—g **Ljubljanskemu učitelstvu.** — **Drva!** Naročila takoj oddajam. Vsakdo jih dobi v času, ki si ga je določil. Kdor želi drva za katerikoli mesec, naj mi spo-

roči, ker bodo na razpolago! — Plačevanje: obroke mi vroči naročnik osebno ali po pošti. — S količino, kakovostjo in ceno je gotovo vsakdo zadovoljen. — Ugodna prilika tudi za naše prijatelje tu. Vsakomur rad ustrezem. — **St. Legat, Pražakova ulica 3, I. nadstr.**

Iz naše stanovske organizacije.

Iz poverjeništvu UJU v Ljubljani.

+pov. **Okrajna društva!** Kaj morajo čimprej storiti?

1. Javiti delegate in namestnike za pokrajinsko skupščino v Ptuj po poslovniku § 28. b), § 29., § 38. — Kjer ni več društvenega zborovanja, naj javi delegate društveni odbor. To naj store društva takoj!

2. Javiti po enega delegata in enega namestnika za glavno skupščino UJU v Ljubljani v zmislu čl. 18. pravil UJU.

3. Javiti imena predsednikov, podpredsednikov in tajnikov ter točno sumarično število članov posameznih društev (stanje s 1. junijem t. l.), ker moramo javiti na centralo zaradi letnega poročila na glavni skupščini. To naj store društva takoj!

4. Javiti število članov, ki potrebujejo izkaznice za vožnjo po južni železnici na pokrajinsko skupščino v Ptuj. Zahtevamo število izkaznic za polovično vožnjo, bomo razposlali na predsednike društev.

5. Javiti predloge za stalne člane odsekov po poslovniku § 21. e), k), § 37.

6. Javiti govore in predloge za skupščino § 23. a).

7. Oskrbeti legitimacije za delegate in člane odsekov § 18., § 80. — Legitimacije izdajo topot okrajna društva sama.

UJU pov. Ljubljana.

Gibanje okrajnih društev v Sloveniji.

+§ **ŠMARSKO - ROGAŠKO UČITELJSKO DRUŠTVO** zboruje 16. junija t. l. ob 10. uri v Slatini po sledečem vzporedju: Poleg običajnih točk poročata tajnik in blagajnik. Predavanja: »Pravo in nepravo tovarištvo«, poroča tovariš Volavšek. »Kmetijski pouk«, poroča podpisani. Volitve: 1. Poročevalcev o stanju šolskih vrtov. 2. Volitev odbora F. S. 3. Delegatov za pokrajinsko skupščino. Pobiranje članarine za »Slovensko Šolsko Matico«. Slučajnosti. Udeležba obvezna. — T. Kurbus t. č. predsednik.

+§ **BELOKRANJSKO UČITELJSKO DRUŠTVO** zboruje 9. junija 1923 ob 9. uri na Vinici. Dnevni red: 1. Odobrenje zadnjega zapisnika. 2. Poročilo predsedstva. 3. Volitev delegatov za pokrajinsko skupščino. 4. Ivan Cankar in slovenski učitelj — poroča tovarišica Marija Fabjanova. 5. Slučajnosti. 6. Zgodovina Vinice in ogled okolice — pojasnjuje tovariš Fr. Lovšin. — Ker se bomo peljali na Vinico z voznji, sporočite svojo udeležbo **sigurno do 4. junija 1923** tovarišu Štrublju v Črnomelji. Vožnja bo veljala okroglo 25 Din. Odhod iz Črnomlja točno ob 6. uri, povratek ob 20. uri. V slučaju slabega vremena se vrši zborovanje isti dan, izvzemši 6. točko, z istim vzporedom ob 13. uri v Črnomlju. Tovariši! **Dolžnost vsakega učitelja je, da natančno pozna svoj okoliš, zato vsem na veselo svidenje na Vinici!** — Odbor.

+§ **SAVINJSKO UČITELJSKO DRUŠTVO ZA VRANSKI OKRAJ** zboruje v sredo 6. junija ob 8. uri na Gornjem. Poleg običajnih točk sporeda je tudi predavanje tov. Sotlarja o temi: »Uvod v narodno gospodarstvo«. — Predsednik.

+§ **UČITELJSKO DRUŠTVO ZA SLOVENJGRAŠKI OKRAJ** zboruje glasom društvenega sklepa v četrtek, dne 7. junija ob 9. uri v Slovenjgradu s sledečim vzporedom: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Dopisi, društvene in stanovske zadeve. 3. Volitev delegatov za pokrajinsko in glavno skupščino UJU. 4. Prevedanje. 5. Razgovor o »programu UJU«. 6. Slučajnosti. Pred zborovanjem je ob 8. uri seja stalnega konferenčnega odbora. Posebna vabila se ne bodo pošiljala. Udeležba je obvezna. — Predsednik.

+§ **RADOVLJIŠKO OKRAJNO UČITELJSKO DRUŠTVO** zboruje dne 9. junija t. l. (sobota) na Bledu po prihodu dopoldanskega ljubljanskega vlaka. Vzpored: 1. Otvoritev po tov. predsed-

niku. 2. Tovariš E. Schifferer poroča o Jovanovičevem programu UJU. 3. Volitev delegatov za pokrajinsko in državno skupščino. 4. Slučajnosti. K točki 2. vabimo vsled poziva UJU poverjeništvu člane, da se vsi udeležijo razprave. Stavite izpreminjvalne predloge pismeno, ki jih oddaste na zborovanju tov. tajniku. Program UJU je tolike važnosti, da se moramo za debato vsi pripraviti. — Predsednik.

+ **UČITELJSKO DRUŠTVO ZA KOČEVSKI OKRAJ** zboruje dne 9. junija t. l. v Ribnici na deški osnovni šoli. Radi važnosti zborovanja in najbolj prikladne zveze smo se morali zopet odločiti za Ribnico. Na dnevnem redu poleg običajnega: Referati o programu UJU. Glede kosila se je obrniti na ravnateljstvo meščanske šole. Začetek zborovanja ob pol 11. uri dopoldne. Odsotnost je treba opravičiti. Ker je to zadnje zborovanje v tem šolskem letu, pričakujemo kar največje udeležbe. Zdravo.

+§ **UČITELJSKO DRUŠTVO ZA ORMOŠKI OKRAJ (ZBOROVANJE)** je v odboru seji dne 27. maja t. l. sklenilo proslavo svoje 50letnice preložiti na 2. september 1923. Zato na izlet društvo 9. junija t. l. na Hum, kjer se vrši ob 9. uri zborovanje s sledečim dnevnim redom: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Program UJU. 4. Eventualno predavanje. 5. Volitev delegatov za pokrajinsko skupščino dne 7. in 8. julija t. l. v Ptuj. Opomba: 1. Toplega obeda ne bo, zato si naj prinese prigrizek vsak seboj; dobiti pa bo kruh in piččo. 2. Ob slabem vremenu se vrši izlet en teden pozneje. Obilne udeležbe pričakuje odbor.

+ **KOZJANSKO UČITELJSKO DRUŠTVO JE ZBORovalo** dne 22. marca 1923, v Kozjem ob prav številni udeležbi. Izostali so trije člani, od katerih se dva radi boleznimi nista mogla udeležiti zborovanja. Le o tretjem, najbližjem tovarišur nismo izvedeli, kaj ga je zadržalo doma. V pozdravnem govoru je tov. predsednik pristreno pozdravil tov. Sajevečivo in Šadlerjevo ter tov. Kosa kot nove člane društva.

Prečital se je nato zapisnik zadnjega zborovanja, ki se je odobril, ter so se obravnavali dopisi.

Predavanje. Tov. Šetinc je podal zanimive črtice o bivših kulturnih delavcih v kozjanskem okraju. V svojem poročilu ni opisal samo pesnikov, ki so živeli v tem okraju ter kot taki občje zasloveli, temveč je predočil življenjske prilike tudi onih, kojih ime ni tako zaslovelo, a so si s svojim kulturnim delom stekli mnogo zaslug tako na gospodarskem, kakor tudi na zdravstvenem in pravnem polju.

Tajniško poročilo. Iz njega posnamemo, da je društvo v minulem letu štelo 25 rednih in 2 častna člana. Med letom sta odpadli 2 članici, pristopila pa 2 člana. Bila so 3 zborovanja. Predavanje je bilo 1 in 1 hospitacija. Odbor je imel 3 seje. — Društvo je bilo zastopano na pokrajinski skupščini poveri. UJU v Ljubljani. — Udeležba pri zborovanjih v minulem letu je bila povprečno 54%.

Blagajniško poročilo tov. Šketove izkazuje 1865.75 Din prejemkov in 1694.35 Din izdatkov, tedaj prebitka 171.40 Din. Račune sta pregledala tov. Mohorčič in tov. Rauterjeva ter našla iste v popolnem redu.

Novih volitev ni bilo, ker so se vsi zborovalci izrekli za stari odbor.

Zastopnikom učit. društva na pokrajinski skupščini je bil izvoljen tov. Kravarič, namestnikom pa tov. O. Rauterjeva.

Članarina znaša za l. 1923: 100 Din ter se je prvo četrtletje že pobrala.

Prihodnje zborovanje se vrši meseca maja v Podsredi.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

—lu **Podmladek Rdečega križa v šolski veži.** Prihodnjič!

—lu **G. tov. Ivan Lapajne:** Hvala za doposlane dopise. Porabimo po vrsti vse!

—lu **H. Š. v Š.:** Poročila in opis predavanj so vzeta iz društvenih poročil, kakor jih pošljejo poročevalci, ki poročajo o zborovanih okrajnih učiteljskih društev. Zadeva se da z njimi urediti.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. Odgovorni urednik: Franc Štrukelj. Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana.

Pokusite - - - - - **ŽIKO** - - in se prepričajte, da ni okusnejše kave. Nadomešča pravo kavo ter potrebuje malo sladkorja, zato je tudi najcenejša. Priporočljiva je predvsem za otroke, bolnike in rekonvalescente. Številna priznanja na razpolago. Dobi se v vseh boljših trgovinah. Naroči se lahko tudi po povzetju najmanj 5 kg direktno v **Pražarni „Žika“, d. z. o. z.** Ljubljana, Rož. dol.